

Revelatory Belief on the Scales of the Metaphysics of Testimony

Reza Naghavi*

Abstract

“Revelation as Divine Testimony” provides a powerful model for explaining revelation within the Abrahamic religions. This paper seeks to highlight certain limitations of the testimonial model by focusing on the metaphysics of testimony. According to the metaphysics of testimony, a belief based on testimony is realized only if (a) the hearer understands the proposition asserted by the speaker; and (b) the hearer, in an attitude of trust, assents to that proposition on the speaker’s authority. On this basis, two groups cannot ground their faith in the content of revelation upon the testimony of the Qur’an: (1) those who, for any reason, fail to comprehend the meaning of the Qur’anic propositions; and (2) those who already possess first-hand, direct knowledge of the Qur’anic content.

Keywords: Revelation, Testimony, Metaphysics of Testimony, Revelation as Testimony.

*Ph.D. Graduate in Philosophy of Religion, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran, rezanaghavi1397@gmail.com

Date Received: 06/01/2025, Date of Acceptance: 16/05/2025

 Copyright©2010, Iranian Association for Philosophy of Religion. This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA94042, USA.

Revelatory Belief on the Scales of the Metaphysics of Testimony

Extended abstract

In contemporary religious epistemology, considerable attention has been devoted to justifying religious beliefs by appealing to **testimony** as a source of knowledge. Philosophers such as Mats Wahlberg have developed the model of “revelation as testimony,” aiming to defend the rationality of religious belief by treating revelation as a form of testimonial evidence. In this paper, we examine two significant limitations of this model, focusing specifically on the **metaphysics of testimony**.

As Jennifer Lackey emphasizes, testimony is metaphysically realized only if the hearer comes to believe a proposition *p* on the basis of the content of the speaker’s testimony. This condition entails two essential components: (a) a semantic connection between speaker and hearer; and (b) the hearer’s deference and trust in the speaker. Each of these components imposes limitations on the ‘revelation as testimony’ model, as detailed below.

a) Semantic connection between speaker and hearer

According to this condition, if the audience does not understand the meaning of the speaker’s proposition, they cannot form a belief merely by trusting testimony. As Wahlberg illustrates with a scientific example, one may trust physicists and come to believe that “the (relativistic) mass of an object increases as its velocity increases” only if one understands the meaning of the proposition. Understanding the proposition requires comprehension of its constituent terms, such as “mass” and “velocity”.

Accordingly, children, individuals with severe cognitive impairments, illiterate or semi-literate persons, or anyone who does not understand the meaning of the propositions in the Bible or the Qur’an cannot form beliefs based on deference to a testimony. In other words, testimonial justification presupposes a certain level of semantic and conceptual understanding on the part of the hearer.

b) Deference and trust in the speaker

The second component of testimonial belief is that it is formed and sustained through deference to the authority of another. A belief based on testimony depends on the credibility and reliability of the speaker. Therefore, if a person already believes *p* on independent grounds - for instance, through a philosophical argument for divine simplicity - the mere assertion of *p* in revelation does not render that belief testimonial. Philosophers such as Wolterstorff, Kenny, and Gillson emphasize that in the case of religious belief, faith in revelation involves deference to God as the

ultimate epistemic authority.

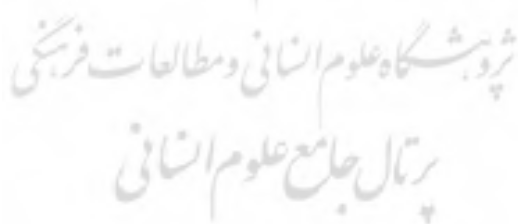
A potential objection arises from the epistemological concept of **mixed grounds**, whereby a belief may be justified by multiple epistemic sources simultaneously. One might argue that in the case of revelation, it is permissible for a belief to be grounded both in argument and in the testimony of the Qur'an. However, this objection does not undermine the constraints highlighted above. In the epistemology of testimony, even the most robust advocates of deference, such as Zagzebski, maintain that epistemic autonomy is an ideal to be pursued. Reliance on deference is justified only when independent epistemic faculties are either incapable of reaching the truth or are more likely to lead to error than the belief obtained by trusting another.

In conclusion, testimonial justification of revealed belief is limited. It is only available to those who (i) possess sufficient understanding of the meaning of the revealed propositions, and (ii) lack conclusive independent reasons to believe these propositions apart from revelation. These two conditions highlight the epistemic boundaries of the "revelation as testimony" model, suggesting that testimonial justification cannot universally apply to all hearers.

References

- Audi, Robert (2005). "The Epistemic Authority of Testimony and the Ethics of Belief", in: *God and the Ethics of Belief*, ed. by: Andrew Dole & Andrew Chignell, pp. 175-202, Cambridge: Cambridge University Press.
- Foley, Richard (2004). *Intellectual Trust in Oneself and Others*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilson, Etienne (1938). *Reason and Revelation in the Middle Age*, Charles Scribner's Sons Press.
- Hills, Alison (2009). "Moral Testimony and Moral Epistemology", *Ethics*, Vol. 120, Number 1, pp. 94-127.
- Hills, Alison (2013). "Moral Testimony", *Philosophy Compass*, 8 (6), pp. 552-559.
- Kenny, Anthony. (2010). *What Is Faith? Essays in the Philosophy of Religion*, trans. by: Azam Puya, Tehran: Hermes. [In Persian]
- Lackey, Jennifer (2008). *Learning from Words: Testimony as a Source of Knowledge*, Oxford: Oxford University Press.
- Locke, John (1999). *An Essay Concerning Human Understanding*, Pennsylvania: State University.
- Locke, John (2002). "An Essay Concerning Human Understanding, Book IV, Chapter XVIII (Of Faith and Reason, and Their Distinct Provinces)", trans. by: Mostafa Malekian, In: *Philosophia and Theologia: Dialogues in Criticism and Reflection*, 7 (27-28), 2-11. [In Persian]

- Malcolm, Finlay (2021) "Testimony, Faith, and Humility", *Religious Studies*, Vol. 57, Issue 3, pp. 466-483.
- McShane, Paddy Jane (2017). "Moral Testimony and Moral Understanding". *Journal of Moral Philosophy*, 15 (3), pp. 1-27.
- Miller, Alexander (2007). *Philosophy of Language*, Routledge.
- Sadr al-Muta'allihin, Muhammad ibn Ibrahim Shirazi (1992). "Risālat Al-Taṣawwur wa Al-Taṣdīq", In al-'Allāmah Jamāl al-Dīn Hasan ibn Yūsuf al-Ḥillī, *Al-Jawhar al-naẓīd*, Qom: Bidar. [In Arabic]
- Tabataba'i, Seyyed Muhammad Hossein (2013). *Nihāyat Al-Hikmah*, Vol. 4, ed. by: Gholamreza Fayyāzī, Qom: Imam Khomeini Education and Research Institute. [In Arabic]
- Wahlberg, Mats (2014). *Revelation as Testimony: A Philosophical-Theological Study*, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
- Wolterstorff, Nicholas (1995). *Divine Discourse*, Cambridge University Press.
- Zagzebski, Linda (2012). *Epistemic Authority: A Theory of Trust, Authority and Autonomy in Belief*, Oxford: Oxford University Press.

باور و حیانی در ترازوی «متافیزیک گواهی»

رضا نقوی*

چکیده

«وحی به مثابه گواهی خداوند» مدل نیرومندی برای تبیین وحی در ادیان ابراهیمی است. در این مقاله می‌کوشیم با تمرکز بر «متافیزیک گواهی»، برخی محدودیت‌های این مدل گواهی‌بنیان را برجسته کنیم. بر اساس «متافیزیک گواهی»، باور مبتنی بر گواهی تنها در صورتی محقق خواهد شد که: (الف) مخاطب معنای سخن گوینده را درک کند؛ و (ب) مخاطب با تعبد به گوینده، آن سخن را تصدیق نماید. در این راستا، دو گروه نمی‌توانند ایمان خویش به مفاد وحی را بر اساس گواهی قرآن مبتنی کنند: (۱) کسانی که به هر دلیلی نتوانسته‌اند مفاد آیات قرآن را درک کنند؛ و (۲) کسانی که به مفاد آیات قرآن، معرفت دست اول و مستقیم دارند.

کلیدواژه‌ها: وحی، گواهی، متافیزیک گواهی، وحی به مثابه گواهی.

۱. مقدمه

همان‌طور که می‌دانیم، در معرفت‌شناسی تحلیلی معمولاً شش منبع معرفت به رسمیت شناخته می‌شود که عبارت‌اند از: حس، استدلال عقلی، درون‌نگری، شهود عقلی، حافظه و «گواهی». در این میان، توجه جدی به منبع «گواهی» در مقایسه با سایر منابع، امری نسبتاً متأخر به حساب می‌آید و عمدتاً از اواخر قرن بیستم آغاز شده است. بر همین اساس، در معرفت‌شناسی دینی نیز توجه باورهای دینی با اتکا به منبع «گواهی» در دو یا سه دهه اخیر مورد توجه معرفت‌شناسان و فیلسوفان دین قرار گرفته، از جمله لیندا زاگزسکی، جنیفر لکی، جان گرکو، آوری دالس و متس والبرگ. به همین ترتیب، فیلسوفانی مانند متس والبرگ

* دانش آموخته دکتری فلسفه دین، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران، rezanaghavi1397@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۱۷، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۲۶

مدل «وحی به مثابه گواهی» را مورد توجه جدی قرار داده و می‌کوشند با اتکا به گواهی، از عقلانیت باور و حیانی دفاع کنند.

نیل به این هدف تنها در صورتی محقق خواهد شد که ما در مورد شروط اعتماد به گواهی، دیدگاهی را مورد دفاع قرار دهیم. سپس باید به تطبیق شروط مذکور در آن دیدگاه بر مقوله وحی پرداخته و از موجه یا ناموجه بودن مؤمنان در اعتماد به گواهی‌های و حیانی سخن بگوییم.

جنیفر لکی به درستی میان «متافیزیک گواهی» و «معرفت‌شناسی گواهی» تفکیک می‌کند. مسئله متافیزیک گواهی این است که در چه شرایطی «باور مبتنی بر گواهی» محقق می‌شود و ما می‌توانیم به درستی این مفهوم را بر یک باور اطلاق کنیم. در مقابل، مسئله معرفت‌شناسی گواهی این است که «باورهای مبتنی بر گواهی» تحت چه شرایطی معقول یا موجه هستند (Lacky, 2008: 16-17). بر این اساس، در تطبیق شروط گواهی بر وحی نیز باید میان این دو گام تفکیک قائل شد: در گام نخست، باید نشان داد که باورهای و حیانی مصداقی از باور مبتنی بر گواهی هستند؛ و در گام دوم، باید نشان داد که باورهای و حیانی، شروط معرفت‌شناختی لازم برای موجه بودن را دارند. این مقاله صرفاً به بررسی گام نخست می‌پردازد و در پی آن است که محدودیت‌های باور و حیانی در این مرحله را برجسته کند.

۲. متافیزیک گواهی

در متافیزیک گواهی، مباحث گسترده‌ای پیرامون مبدأ گواهی (گوینده)، مقصد گواهی (شنونده)، متعلق گواهی و وسیله یا روش اظهار گواهی وجود دارد. پرداختن به تمام این مباحث در این مقاله میسر نیست؛ بنابراین، ما بحث خود را به بحث از شرط لازم در جانب مقصد گواهی (شنونده) محدود می‌کنیم.

همان‌طور که لکی تأکید می‌کند، گواهی تنها در صورتی محقق خواهد شد که شنونده بر اساس محتوای گواهی گوینده به p باور داشته باشد (Lacky, 2008: 177-178). این شرط شامل دو مؤلفه اساسی است: (الف) ارتباط معنایی میان طرفین؛ و (ب) تعبد و اعتماد شنونده به گوینده.

بر این اساس، اگر باور من به p مبتنی بر محتوای گواهی گوینده نباشد، مثلاً اگر خودم به‌طور دست‌اول و از راه مستقلى به p باور داشته باشم یا بدون درک مفاد گواهی، صرفاً بر

اساس سخنان او چیزی به ذهنم خطور کند، در این صورت، باور من مبتنی بر گواهی گوینده نیست. برای مثال، فرض کنید شما با صدای بلندی بگویید که «من صدای بلندی دارم» و من به جای توجه به محتوای سخن شما، صرفاً از تُن صدای شما باور کنم که شما صدای بلندی دارید. در این موارد، باور من در واقع مبتنی بر ادراک حسی است و نه بر گواهی شما (Lackey, 2008: 42). شنونده تنها زمانی می‌تواند باور مبتنی بر گواهی داشته باشد که بر اثر «ارتباط معنایی» با گوینده و از راه دست‌دوم و متکی بر اعتماد به سخن گوینده، باورش را شکل دهد (Audi, 2005: 176). از این رو، باور مبتنی بر گواهی همیشه مستلزم نوعی فعالیت تفسیری - ولو به صورت ناخودآگاه - است. یعنی شنونده باید مفاد گواهی گوینده را تفسیر و درک کند (Audi, 2005: 177). والبرگ مثال می‌زند که من می‌توانم با اعتماد به گواهی فیزیک‌دانان معتقد شوم که «متناظر با افزایش سرعت یک جسم، جرم آن هم افزایش می‌یابد»، به شرطی که معنای این گزاره را بفهمم و شرط درک معنای این گزاره، شناخت معنای مفردات به کاررفته در آن، یعنی «سرعت» (Velocity) و «جرم» (mass) است (Wahlberg, 2014: 49).

همچنین بنا بر شرط «تعبد»، باور مبتنی بر گواهی «حدوثاً و بقائاً» (Formed and sustained) مبتنی بر حکم شخص دیگری است (Hills, 2013: 552). در تعبد، شما خودتان هیچ تلاشی برای به دست آوردن دلیل p ، استنتاج p از سایر گزاره‌ها، یا ارائه تبیینی برای p نمی‌کنید؛ بلکه صرفاً آنچه را که به شما گفته شده می‌پذیرید. البته این به معنای تعبد کورکورانه نیست، و شما قطعاً سعی می‌کنید صداقت و صلاحیت گوینده را احراز کنید؛ اما پس از تأیید اعتمادپذیری، بدون اینکه فهم خود را درخصوص این مسئله خاص به کار بگیرید، بر او اعتماد می‌کنید (Hills, 2009: 122).

به تعبیر ریچارد فولی، باید میان «تأثیر اتوریته‌محور» که در گواهی رخ می‌دهد و «تأثیر سقراطی» (Socratic influence) تفکیک کرد. در «تأثیر سقراطی»، تعبدی وجود ندارد؛ بلکه معلم، همانند سقراط، متعلم و شاگرد خود را برای رسیدن به شناخت مستقیم و «دست‌اول» یاری می‌کند. در این حالت، خود متعلم بدون تمسک به مرجعیت معلم، آن حقیقت را تصدیق می‌کند (Foley, 2004: 89).

۳. محدودیت‌های متافیزیک گواهی برای باور و حیانی

بنابر آنچه گذشت، «شرط فهم» و «شرط تعبد» مؤلفه‌های بنیادین در متافیزیک گواهی

هستند. در زیر به محدودیت‌هایی که این دو شرط بر مدل «وحی به مثابه گواهی» تحمیل می‌کنند، می‌پردازیم.

۳-۱ شرط «فهم»

بنابر این شرط، باور به گزاره و حیانی (p) با استناد به گوینده آن (S)، متوقف بر فهم p است. بر این اساس، کودکان، مجانین، افراد بی‌سواد و کم‌سواد و به‌طور کلی همه کسانی که اطلاعی از مفاد آیات قرآن ندارند، نمی‌توانند به این آیات تعبّد ورزند؛ زیرا افرادی که آیات قرآن را نفهمیده‌اند، «ارتباط معنایی» با گوینده قرآن برقرار نکرده و هیچ معنا و محتوایی را از او دریافت نکرده‌اند. به عبارت دیگر، چنین افرادی محتوای آیات قرآن را تصور نکرده‌اند و لذا نمی‌توانند آنها را با تعبّد به گوینده تصدیق کنند، زیرا «تصدیق فرع بر تصور است». «لا تصدیق إلا عن تصور» (طباطبایی، ۱۳۹۲: ۹۸۳). «العلم إِمّا تصور فقط، و إِمّا تصور معه حکم» (صدر المتألهین، ۱۳۷۱: ۳۱۲). ابن سینا نیز گفته است: «إن العلم إِمّا تصور فحسب، و إِمّا تصور معه تصدیق، و اشتراك كلاهما فی التصور و زاد أحدهما بالتصديق و هو الحكم» (همان: ۳۱۴).

حال اگر باور تعبّدی هم از جنس تصدیق است، که هست، نمی‌تواند از این قاعده عقلی مستثنی باشد و اگر ظاهراً در مواردی این قاعده نقض می‌شود؛ باید آن موارد را تأویل کرد. در زیر دو مورد از استثنای ظاهری را طرح و تبیین می‌کنیم.

۳-۱-۱ اشکال نخست

ممکن است تصور شود که رجوع عوام به متخصصین نقضی بر این مدعاست؛ زیرا وقتی مردم عادی به سخنان طبیب، مهندس، تکنسین و... اعتماد می‌کنند، معنای گزاره‌های مورد گواهی آنها را دقیقاً نمی‌فهمند. با این حال، ما شهوداً معتقدیم که با فرض حصول سایر شرایط، اعتماد آنها به متخصص موجه است. به نظر می‌رسد این رجوع بر مدعای مذکور نقضی نیست، زیرا آنچه پزشک یا متخصص به بیمار خود گواهی می‌کند، گزاره‌های فنی و تخصصی نیست؛ به این معنا که بیمار عامی از آن گزاره‌ها چیزی نمی‌فهمد و گواهی کردن گزاره‌هایی که مخاطب مفاد آنها را درک نمی‌کند، غیرمعقول است. گواهی پزشک صرفاً این است که «اگر این دارو را مصرف کنی، حالت خوب خواهد شد». طبعاً بیمار می‌تواند این گزاره را به‌خوبی بفهمد و بنابراین می‌تواند به‌طور معقولی به گواهی پزشک اعتماد کند.

۳-۱-۲ اشکال دوم

اگر ما به شخصی (پیامبر) ایمان قوی و تام داشته باشیم، می‌توانیم بگوییم «من به هر آنچه S می‌گوید ایمان دارم؛ اگرچه سخنان او از درک من فراتر است». در تأیید این مدعا ممکن است گفته شود که حتی اگر شخص محتوای (p) (هو الله أحد) را نداند، همچنان می‌تواند گزاره (q) «آنچه پیامبر در t1 گفته صادق است» را تصدیق کند؛ زیرا معنای موضوع و محمول (q) را درک می‌کند. پاسخ این است که، بر اساس نظریه دانلان در باب توصیفات خاص، تعبیر «آنچه پیامبر در t1 گفته» می‌تواند به دو صورت به کار رود. (الف). به صورت ارجاعی (referential) (عنوان‌مُشیر). (ب). به صورت اِسنادی (attributive) (وصف دخیل در حکم) (Miller, 2007:82). در فرض (الف) این عنوان صرفاً برای ارجاع به (p) به کار می‌رود و خودش موضوعیتی ندارد. لذا شخص باید محتوای (p) را بداند تا بتواند (q) را تصدیق کند. در فرض (ب)، خود این عنوان موضوعیت دارد. در این فرض، اگرچه شخص می‌تواند (q) را بدون فهم محتوای (p) تصدیق کند؛ اما در این صورت (q) یک گزاره مرتبه دومی است غیر از (p) که گزاره‌ای مرتبه اول است و موضوع و محمول این دو گزاره نیز متفاوت است. بنابراین همچنان شخص نتوانسته است (p) را تصدیق کند.

به تعبیر دیگر، به نظر می‌رسد در این موارد ما دقیقاً «believe in S» داریم و نه «believe that p» با تعبّد بر S. همچنان‌که آنتونی کنی می‌گوید، ما باید میان سه نوع اعتقاد به خدا تفکیک کنیم.

۱. اعتقاد به اینکه خدایی وجود دارد؛ اعتقاد به وجود خدا. ۲. اعتقاد به آموزه‌ای با استناد به کلام خدا؛ به این عنوان که خدا آن را وحی کرده است. ۳. اعتقاد به خدا به معنای توکل به خدا و وفاداری به او (کنی، ۱۳۸۸: ۶).

طبعاً معنای اول در اینجا محل بحث نیست. معنای دوم نیز، به شرحی که گذشت، به معنای دقیق قابل انتساب به شخص فاقد فهم، نیست. در نتیجه باید پذیرفت که ایمان او به خداوند، چیزی شبیه سنخ سوم است. او صرفاً به گوینده قرآن نوعی وثوق و اعتماد معرفتی دارد؛ اما این بدین معنا نیست که او به تک تک سخنان قرآن، «باور» دارد.

۳-۲ شرط «تعبّد»

«باور به p با استناد به S، متوقف بر این است که خود شنونده، درک مستقیم و دست‌اول از p

نداشته باشد».

گفتیم که بنابر شرط نخست، گواهی ذاتاً ملازم با تعبد به/تقلید از گوینده و تمسک به مرجعیت اوست. میان گواهی و «تأثیر سقراطی» یا «مشورت» تفاوت وجود دارد. باور مبتنی بر گواهی ذاتاً باوری «دست دوم» است و صورت آن چنین است: «الف ب است؛ چون S می‌گوید». لذا اگر شخص پیشاپیش، بر اساس دلیلی به (p) (مثلاً بساطت وجود خداوند) معتقد باشد، صرف بیان (p) توسط وحی، موجب نخواهد شد که باور شخص به (p) مبتنی بر گواهی وحی باشد. لاک می‌گوید:

ایمان و تعبد، از سوی دیگر، تصدیق به هر قضیه‌ای است که به مدد قیاسات عقلی حاصل نیامده است، بلکه مبتنی بر وثاقت شخص قائل است و قضیه‌ای تلقی می‌شود که در طی نوعی ارتباط خارق العاده از جانب خدا نازل شده است. این نحوه کشف حقایق را برای آدمیان وحی می‌نامیم (لاک، ۱۳۸۰: ۳).

این نکته که «ایمان به وحی» به معنای باور به گزاره‌های وحیانی، صرفاً با تعبد به خداوند است؛ مورد تأکید بسیاری از فیلسوفان دین است (کنی، ۱۳۸۸: ۶۵؛ Wolterstorff, 1995: 24-25؛ Malcolm, 2021: 467؛ Gilson, 1938: 82-83).

۳-۲-۱ طرح یک اشکال و جواب

شاید اشکالی مطرح شود که بنابر مقوله «مبانی مرکب» (mixed grounds) در معرفت‌شناسی، ممکن است ما یک باور را از طریق دو یا چند قوه معرفتی توجیه کنیم و به هر کدام از آنها که خواستیم استناد نماییم؛ برای مثال، ممکن است من برای توجیه یک گزاره هم به ادراک حسی استناد کنم و هم به استدلال؛ یا برای یک گزاره اخلاقی هم شهود عقلی داشته باشم و هم گواهی معتبر (McShane, 2017: 16-17). بنابراین، در مورد وحی هم ایرادی ندارد که مبنای باور من هم برهان باشد و هم گواهی قرآن.

پاسخ این است که اولاً تأکید غیر از تأسیس است. اگر باور من به $4 = 2+2$ ، مؤسس بر شهود عقلی باشد، دیگر همزمان نمی‌تواند مؤسس بر گواهی دبیر ریاضی هم باشد؛ اگرچه گواهی او می‌تواند نقش تأکیدی داشته باشد. مضاف بر این، در معرفت‌شناسی گواهی، حتی رادیکال‌ترین مدافعان تعبد، مانند زاگزیسکی، معترف‌اند که «خودآیینی معرفتی» یک ایدئال است که باید حتی المقدور در تحصیل آن کوشش کرد. زاگزیسکی ضمن طرح دلایل فریگر در دفاع از خودآیینی و نفی تعبد، مخاطرات تعبد را فی الجمله تصدیق می‌کند و می‌پذیرد

که جواز تعبد، محدود به مواردی است که یا خودمان اصلاً نمی‌توانیم با اتکاء به قوای معرفتی خودمان به حقیقت دست بیابیم و یا احتمال وقوع در خطا، در فرض اعتماد به قوای معرفتی خودمان، بیشتر از حالتی است که باورمان را از طریق تعبد به دیگری به دست می‌آوریم (Zagzebski, 2012: 11-12).

براین اساس، لاک به درستی می‌گوید که در اموری که با ادراکات واضح و متمایز ما، توسط عقل، درک می‌شوند، نیازی به تعبد به وحی نداریم؛ زیرا معرفت ما به اینکه این حقایق واقعاً وحی نازل شده‌اند، به هیچ وجه به اندازه معرفت عقلی ما به مفاد این حقایق، قطعی و یقینی نیست. در نتیجه، در این موارد تمسک به وحی وجهی ندارد (Locke, 1999: 687).

۴. نتیجه‌گیری

بر اساس متافیزیک گواهی، باور مبتنی بر گواهی باوری است که براساس فهم معنای سخن گوینده و تعبد به او در تصدیق آن باور شکل می‌گیرد. از این رو، محدودیت مدل «وحی به مثابه گواهی» این است که طبق این مدل، دو گروه نمی‌توانند از باب اعتماد به گواهی به گزاره‌های وحیانی باور داشته باشند: (الف) کسانی که معنای گزاره‌های وحیانی را نمی‌دانند؛ و (ب) کسانی که بر اساس برهان دست اول به این آیات باور دارند و بنابراین نیازی به تعبد به وحی ندارند.

منابع

- صدر المتألهین، محمدابن ابراهیم شیرازی (۱۳۷۱). «رساله التصور و التصدیق»، در: العلامة جمال الدین حسن ابن یوسف الحلّی، الجوهر النضید، قم: بیدار.
- طباطبایی، سید محمد حسین (۱۳۹۲). *نهایه الحکمه*، جلد ۸، تصحیح و تعلیق: غلامرضا فیاضی، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- کنی، آنتونی (۱۳۸۸). *ایمان چیست؟*، ترجمه: اعظم پویا، تهران: هرمس.
- لاک، جان (۱۳۸۰). «در باب ایمان و عقل و ساحت‌های متمایز آنها». ترجمه: مصطفی ملکیان، *تقد و نظر*، دوره هفت، شماره ۲۷-۲۸، صص ۲-۱۲.

Audi, Robert (2005). "The Epistemic Authority of Testimony and the Ethics of Belief", in: *God and the Ethics of Belief*, ed. by: Andrew Dole & Andrew Chignell, pp. 175-202, Cambridge: Cambridge University Press.

- Foley, Richard (2004). *Intellectual Trust in Oneself and Others*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Gilson, Etienne (1938). *Reason and Revelation in the Middle Age*, Charles Scribner's Sons Press.
- Hills, Alison (2009). "Moral Testimony and Moral Epistemology", *Ethics*, Vol. 120, Number 1, pp. 94-127.
- Hills, Alison (2013). "Moral Testimony", *Philosophy Compass*, 8 (6), pp. 552-559.
- Lackey, Jennifer (2008). *Learning from Words: Testimony as a Source of Knowledge*, Oxford: Oxford University Press.
- Locke, John (1999). *An Essay Concerning Human Understanding*, Pennsylvania: State University.
- Malcolm, Finlay (2021). "Testimony, Faith, and Humility", *Religious Studies*, Vol. 57, Issue 3, pp. 466-483.
- McShane, Paddy Jane (2017). "Moral Testimony and Moral Understanding". *Journal of Moral Philosophy*, 15 (3), pp. 1-27.
- Miller, Alexander (2007). *Philosophy of Language*, Routledge.
- Wahlberg, Mats (2014). *Revelation as Testimony: A Philosophical-Theological Study*, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
- Wolterstorff, Nicholas (1995). *Divine Discourse*, Cambridge University Press.
- Zagzebski, Linda (2012). *Epistemic Authority: A Theory of Trust, Authority and Autonomy in Belief*, Oxford: Oxford University Press.